

Magyar Zsidó Levéltári Repertórium

In: *Hungaria Judaica* sor.

Szerk.: Haraszi György

Budapest, MTA Judaisztikai Kutatócsoport
1993. 745.

Az igény arra, hogy a magyarországi zsidóság történetével kapcsolatos kútforrások és egyéb dokumentumok rendszerbe foglalva gyűjtessenek össze valamikor a múlt század elején jelent meg. Löw Lipót (1811–1877), mikor 1844-ben kivonatossan közzétette IV. Béla úgynevezett zsidó-privilégiumát (*Ben Chananja*, első füzet) úttörő munkába kezdett. Az ő nyomdokain haladt Bergl József (1799–1884) *Geschichte der ungarischen Juden* (Leipzig, 1879.), illetve *A magyarországi zsidók története, Legjobb kútfők után* (Kaposvár, 1879.) könyveivel, melyek mára inkább csak kutatástörténeti unikumot jelentenek. Kohn Sámuel (1841–1920) művében a magyar középkorral és a hazai zsidósággal kapcsolatos héber kútfők után a függelékben hatvannyolc nagyfontosságú dokumentumot is közölt az 1050 és 1526 közötti időszakból (Kohn Sámuel: *A zsidók története Magyarországon a legrégebb időktől 1526-ig* /Budapest, 1884./).

A zsidó vonatkozású dokumentumok gyűjtésében és kiadásában a múlt század végén induló *Magyar Zsidó Szemle* (Budapest, 1884–1948) valamint az *Izraelita Magyar Irodalmi Társulat Évkönyve* (Bp., 1895–1948) hoztak fordulatot. Ez a rendszeres összegyűjtés és értékelés a Magyar Zsidó Oklavlár kötetekben (I–XIII. köt., 1903–1980) nyert érvényt. Haraszi György, a repertórium szerkesztőjének célja, hogy áttekintést adjon mindazokról a dokumentumokról, a hazai levéltárakban és más közintézmények (kéz)irattáraiban, amely dokumentumokat vagy már maguk

az iratképző szervek, vagy utóbb az irat-őrző intézmények zsidó vonatkozásúnak (judaica) minősítettek, s jegyzékbe foglalták őket a hazai levéltárak 1945 után nyomtatásban megjelent anyagismertető segédletei vagy tájékoztatói. E céltól vezettetve csak a valamennyi kutató által hozzáférhető, nyilvános segédleteket dolgozta fel (a MOL segédletei közül például azokat, melyek az úgynevezett Nagy- illetve Kiskutatóban, a Filmkutatóban és a könyvtárban szabadpolcon találhatók).

Az anyaggyűjtés és feldolgozás során Haraszi megkülönbözteti egymástól az 1867/69. év (emancipációs törvény, a magyarországi zsidóság első egyetemes kongresszusa) előtti és utáni időszakot. Valóságban ez a szétválasztás nem ilyen egyértelmű, mert sokan a II. József rendeleteit követő állami beavatkozást vagy az 1825. utáni liberális reformokat, mások a negyvenes években kezdődő zsidó felvilágosodást (haszkala) tennék választóvonalnak.

A szerkesztéskor speciális problémát jelentett a zsidó levéltárak (Magyar Zsidó Levéltár, Zsidó Múzeum levéltári anyaga) valamint a vidéki hitközségek még meglevő irattárainak siralmas helyzete: feltáratlan-sága, rendezetlensége.

A repertórium felépítése a mai levéltári igazgatási rendszert tartja érvényben, tehát: általános levéltárak – országos és önkormányzati szaklevéltárak – intézetek levél és irattárai – könyvtárak kéziratirattárai – múzeumok kéziratirattárai.

A tervezett (már dolog alatt álló) II. és további kötetekben a történeti Magyarország utódállamainak, illetve más országok hasonló intézményeinek (Cionista Levéltár, Yadwa-Shem Irattár) iratait szándékoznak bemutatni.

Jancsák Csaba